

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2021 | 30.09.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.70](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.70)

УДК 338.47:656

*О. В. Авраменко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій,
Харківський Національний економічний університет ім. С. Кузнеця
ORCID ID: 0000-0002-0632-0799*

МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА: МІСЦЕ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

*О. Avramenko
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Logistics and Innovation, Kharkiv National Economic University. S. Kuznets*

INTERNATIONAL LOGISTICS: UKRAINE'S PLACE IN THE WORLD MARKET OF TRANSPORT AND LOGISTICS SERVICES

В статті проведено аналіз стану транспортно-логістичного ринку України. Представлено рейтинг країн в динаміці за Індексом ефективності логістики (LPI), за яким лідируючу позицію на протязі декілька років займає Німеччина. Приведено основні тенденції розвитку світової логістики. Проведено аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами ЄС. Визначено, що основними торгівельними партнерами України є Польща, Німеччина, Румунія, Угорщина, Італія та Нідерланди. Аналіз дослідження показав що країни ЄС є найбільшими торговельними партнерами України. Проаналізовано структуру експорту та імпорту торгівлі товарами з країнами ЄС. Визначено основні фактори, що негативно впливають на скорочення торгівельного балансу України стосовно автомобільних вантажних перевезень з країнами Європейського Союзу.

In today's world, logistics has become an inseparable part of business strategy, especially for organizations or industries that focus on the global market. Eurointegration gives Ukraine more opportunities for enterprises to enter international markets and find a market for their products, which increases competition among enterprises and requires a faster response to change. Increasing these problems, but also to increase the efficiency of activity there is a need to study trends in the global market development logistic services. The aim of the research is to analyse the current situation of the transport and logistics market of Ukraine, analysis of dynamics and structure of Ukrainian foreign freight traffic with the EU countries.

To analyse efficiencies of international supply chains and identify competitive positions of countries on the global logistics market the index of Logistics Performance (LPI) is used, according to which Germany has the leading position for several years. According to the main expert findings, the gap between the LPI of high-income countries and low-income countries is on average close to 45%.

The US is the largest provider of transport services, but they are steadily losing their leading position in this segment of the market. This is due to low economic factors and the active development of logistics in the leading European countries.

Global trade in goods and services is important for every country in the world, and individual countries receive a significant share of income from exports to other countries. The dynamics of

export-import operations in Ukraine in recent years has had a constant tendency to change. The main trade partners of Ukraine in export of goods in 2020 were the EU (28 countries), China, Turkey, India and Egypt.

Analysing Ukrainian export-import deliveries from the EU, the main trade partners of Ukraine are Poland, Germany, Romania, Hungary, Italy and the Netherlands. The results of the research show that Ukraine exported the most agricultural and food products, ferrous metals, electrical machinery and equipment, mineral products and transport services, in the field of telecommunications, computer and information services and business services, and imports of energy materials, petroleum and products of its distillation, mechanical and electrical machines and chemical products.

Ключові слова: міжнародна логістика; світовий ринок; транспортно-логістичні послуги; експорт; імпорт; індекс ефективності логістики; автомобільні вантажні перевезення.

Keywords: international logistics; world market; transport and logistics services; export; import; logistics performance index; road freight transportation.

Постановка проблеми. Євроінтеграція України дає більше можливостей для підприємств виходити на міжнародні ринки, знаходити ринку збуту для своєї продукції, що посилює конкуренцію серед підприємств та потребує більш швидкого реагування на зміни. В цих умовах, а саме для підвищення економічної ефективності, виникає потреба у більш досконалому використанні засад логістики. Орієнтація на міжнародний ринок підприємств та організацій України стала невід’ємною частиною їх логістичної стратегії. Країни, що залучені у світову торгівлю характеризуються зростанням обсягів логістичних послуг, про що свідчить звіт Світового банку. Вітчизняний ринок транспортно-логістичної діяльності є маловивченою галуззю, що робить дослідження динаміки зовнішньої торгівлі актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок в розвиток транспортно-логістичної діяльності, а також тенденції розвитку світового ринку логістичних послуг внесли такі відомі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Д. Бауерсокс, Є. Крикавський, Ю. Неруш, М. Окландер, Н. Чухрай та ін.

Проте, незважаючи на значущість наукових розробок значених вчених, потребують опрацювання питання, що пов’язані з тенденціями формування та розвитку ринку логістичних послуг.

Метою дослідження є аналіз стану транспортно-логістичного ринку України, аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами ЄС.

Вклад основного матеріалу. У 2020 році функціонування ринку транспортно-логістичних послуг суттєво відрізнялося від попередніх періодів. Накопичений раніше досвід роботи логістичних операторів в ситуаціях економічних і політичних криз лише частково можна застосувати, оскільки головним чинником впливу на роботу всієї світової економіки стала пандемія COVID-19.

Для аналізу ефективності міжнародних ланцюгів постачання та визначення конкурентних позицій країн на світовому логістичному ринку використовують Індекс ефективності логістики (LPI). Зміну позицій в десятці країн-лідерів відображено в табл. 1.

Таблиця 1.

Результати оцінки ефективності логістики Світовим банком за інтегральним показником LPI

Країни	Індекс LPI (місце країни)					
	2007 р.	2010 р.	2012 р.	2014 р.	2016 р.	2018 р.
Германія	4,10 (3)	4,11 (1)	4,03 (4)	4,12 (1)	4,23 (1)	4,2 (1)
Швеція	4,08 (4)	4,08 (3)	–	3,96 (6)	4,20 (3)	4,05 (2)
Нідерланди	4,18 (2)	4,07 (4)	4,02 (5)	4,05 (2)	4,19 (4)	4,02 (6)
Сінгапур	4,19 (1)	4,09 (2)	4,13 (1)	4 (5)	4,14 (5)	4 (7)
Бельгія	–	3,94 (9)	3,98 (7)	4,04 (3)	4,11 (6)	4,04 (3)
Австрія	4,06 (5)	–	–	3,65 (22)	4,10 (7)	4,03 (4)
Великобританія	3,99 (9)	3,95 (8)	3,90 (10)	4,01 (4)	4,07 (8)	3,99(9)
Японія	4,02 (6)	3,97 (7)	3,93 (8)	3,91 (10)	3,97 (12)	4,03 (5)
Данія	3,86 (13)	3,85 (16)	4,02 (6)	3,78 (17)	3,82 (17)	3,99 (8)
Україна	2,55 (73)	2,57 (102)	2,85 (66)	2,98(61)	2,74 (80)	2,83 (66)
Росія	2,37 (99)	2,61 (94)	2,58 (95)	2,69 (90)	2,57 (99)	2,69 (85)
Грузія	–	2,61 (93)	2,77 (77)	2,51 (116)	2,35 (130)	2,44 (119)

За рейтингом Світового банку лідируючі позиції за Індексом LPI посіли Німеччина, Швеція, Бельгія, Австрія та Нідерланди.

Згідно з основними висновками експертів, розрив між LPI країн з високим рівнем доходу та країн з низьким рівнем доходу становить у середньому близько 45 %. Якщо раніше фахівці свідчили, що розрив скорочується завдяки зростанню показників країн з низьким рівнем доходу, у 2020 р. ця тенденція змінилася, і розрив між країнами з різним рівнем доходу став більшим [1].

Наразі, основними тенденціями світової логістики є:

розвиток аутсорсингу логістики, концентрація міжнародних компаній на діяльності з ключовими компетенціями та аутсорсингом непрофільних напрямків своєї роботи;

посилення позицій міжнародних логістичних компаній на ринку транспортних послуг;

скорочення логістичного ланцюгу, оптимізація часу доставки вантажу та мінімізація витрат;

зростання ролі інновацій у технологічному процесі перевезень вантажів;

зростання цін на паливо-мастильні матеріали [2].

За рівнем ефективності роботи логістичної системи Україна займає 61-ше місце серед 160 країн світу. На думку експертів, логістична система України прогресує. Це яскраво демонструє динаміка національного Індексу ефективності логістики. У поточному році він досяг 2,83 бали (66 місце). За оцінками Світового банку [5] найрозвиненішим компонентом вітчизняної системи логістики є відстеження проходження вантажів (3,42), а найменш розвиненим – якість торговельної та транспортної інфраструктури (2,22).

У загальносвітовому експорті та імпорті всіх видів послуг частка транспортних послуг становить приблизно 24 %. Постачальники транспортно-експедиційних послуг на світовий ринок програють за вартісними показниками експортерам товарів, але тільки найбільшим. Найбільшим постачальником транспортних послуг є США. Їх експорт становить близько 80–90 млрд дол. США, проте вони й імпортують транспортно-експедиційні послуги на суму 90-100 млрд дол. США на рік. Але поступово США втрачають лідируючі позиції в даному сегменті ринку. Це пояснюється низкою економічних факторів та активним розвитком логістики в провідних європейських країнах. Основні країни-експортери транспортно-логістичних послуг представлені на рис. 1.

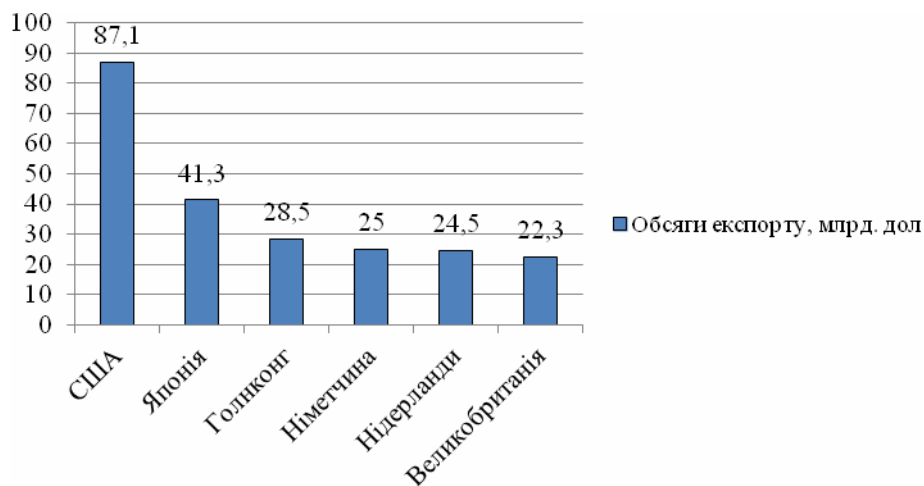

Рис. 1. Найбільші експортери транспортних послуг у світі, млрд дол. США, 2020 р. [3]

Міжнародна торгівля товарами та послугами має вагомe значення для будь-якої країни світу, а окремі держави отримують левову частку доходів завдяки експорту до інших країн. Динаміка експортно-імпортних операцій в Україні останні роки має постійну тенденцію до змін.

В Україні зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг у 2020 році в порівнянні з 2019 роком зменшився на 10,2 % (на 13,5 млрд дол.) і становив 118,3 млрд дол. Сальдо торговельного балансу товарів і послуг склалося від'ємним у сумі 255,5 млн дол., але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 3,4 млрд дол. Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів склалося від'ємним у сумі 4,9 млрд дол., але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 5,9 млрд дол. [4].

Експорт товарів і послуг за підсумками 2020 року зменшився на 7,8 % (на 5,0 млрд дол.) у порівнянні з показниками 2019 року та склав 59,0 млрд дол.

Експорт товарів у 2020 році зменшився у порівнянні з 2019 роком на 1,7 % (на 841,7 млн дол.) і склав 49,2 млрд дол.

Найбільша питома вага в українському експорті належить:

продукції АПК та харчової промисловості (45,1 %);

продукції металургійного комплексу (18,3 %);

продукції машинобудування (11,0 %);

мінеральним продуктам (10,8 %);

продукції хімічної промисловості (5,5 %).

Зменшення експорту товарів відбулося до країн: Африки – на 18,6 %; СНД – на 12,1 %; Європи – на 10,4 %.

Збільшення експорту товарів відбулося до країн: Азії – на 20,0 %; Австралії та Океанії – на 13,8 %; Америки – на 5,5 %.

Основними торговельними партнерами України в експорті товарів у 2020 році були: ЄС (28 країн), Китай, Туреччина, Індія, Єгипет.

З України в країни Євросоюзу в 2020 році на автотранспорті відправлено 6170,9 тис. т. вантажів, що на 35 тис. т. (на 0,57 %) більше, ніж у 2019 році.

Основні торговельні партнери України в експорті товарів у 2019-2020 рр. наведено на рис. 2 [4]

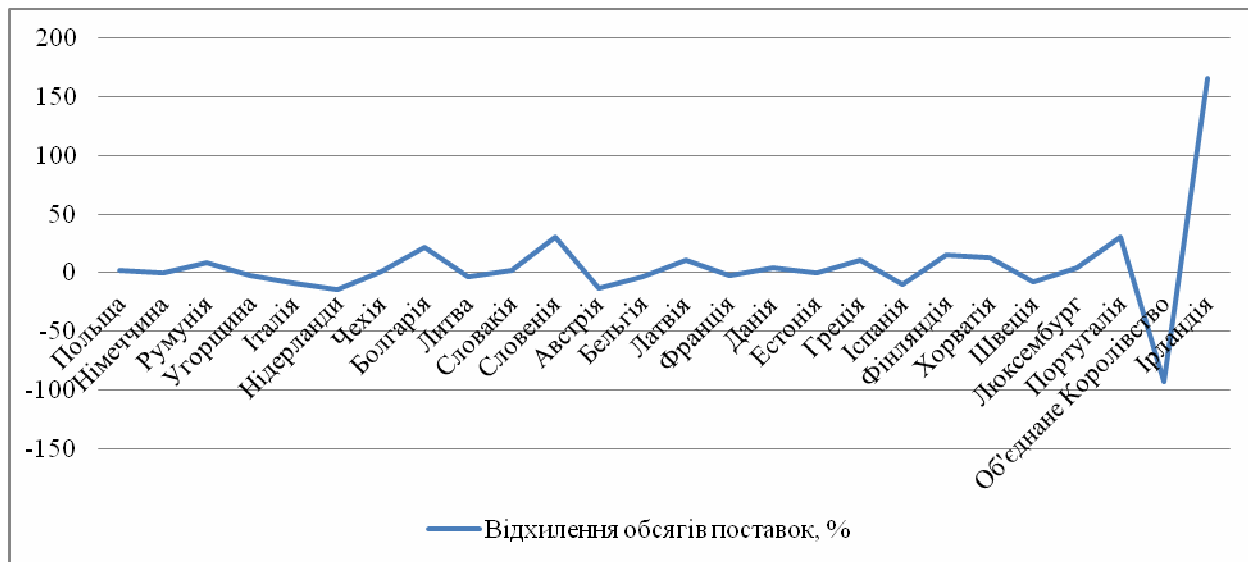

Рис. 2. Динаміка експорту вантажів з країнами ЄС

Одним із лідируючих експортних напрямлень за обсягом автомобільних вантажоперевезень є Румунія, яка прийняла з України в 2020 році 547 тис. т вантажів (хоча динаміка росту тут була відносно невеликою: 8,83 %; +44,4 тис. т за порівнянням з 2019 року).

Велике збільшення експортних автомобільних перевезень у фізичному вираженні відзначається в Польщі: +43 тис. т (+2,4 %) – обсяги зросли за рахунок росту поставок виробів із дерева та пробок, грубо обробленої деревини, продуктів харчування та виробничої харчової промисловості (цукор, напої, патока).

В основному, за рахунок грубо обробленої деревини вирости перевезення в Румунію (+44,4 тис. т; +8,83 %).

У Німеччині (+48 тис. т; +6,6 %) збільшуються поставки продуктів харчування (в основному, консервованих фруктів та рослинного масла) та промислових товарів (посуд із скла та кераміки, дерев'яних виробів).

Значно скорочено експорт на автомобільному транспорті з України у Великобританію –29,4 тис. т (–93,3 %). Також скорочення перевезення відбулось у Нідерланди –52 тис. т (–14,4 %), Австрія –22,9 тис. т (–12,82 %), Угорщина –12,8 тис. т (–2,81 %).

Проаналізуємо структуру експорту та імпорту торгівлі товарами з країнами ЄС. Основні товарні групи українського експорту до країн ЄС у 2019-2020 рр. наведено на рис. 3.

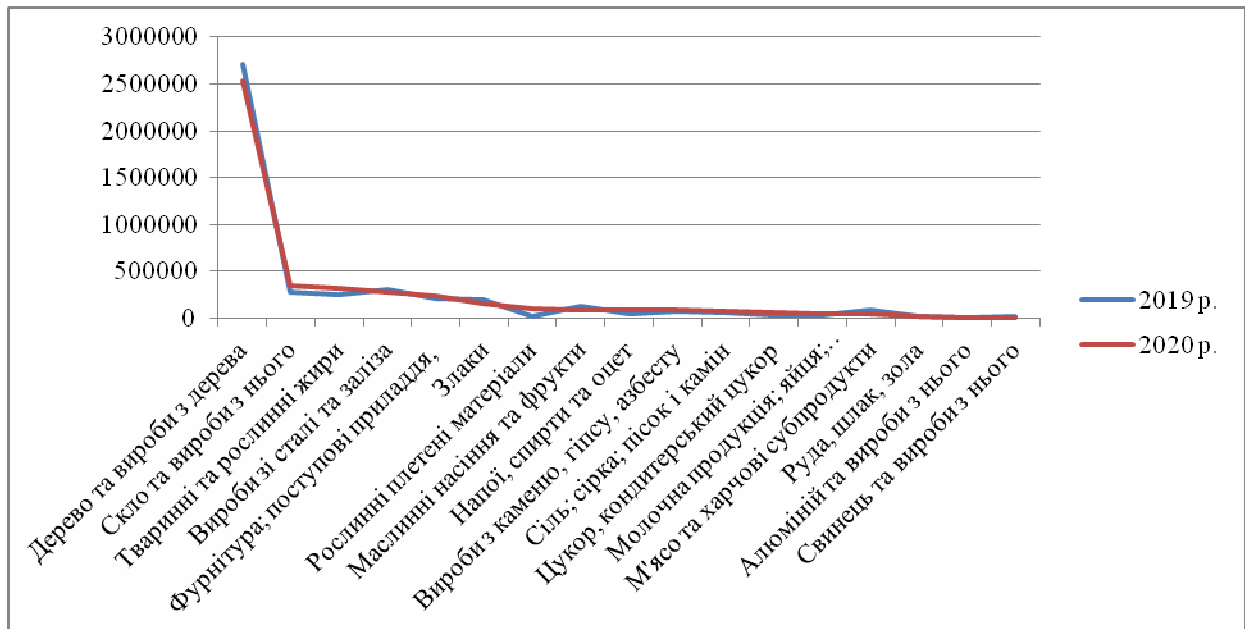

Рис. 3. Експортні вантажоперевезення на автомобільному транспорті з України в ЄС в 2019-2020 рр., т [4]

З рис. 3 видно, що найбільші обсяги експорту до країн ЄС у 2019 та 2020 рр. у фізичному вираженні збільшуються перевезення з України таких видів вантажів:

скло та вироби з нього: +75,9 тис. т (+ 27,8 %);

тваринні та рослинні жири, масла та продукти їх переробки; харчові жири: 79,4 тис. т (+ 32,4 %);

фурнітура; поступові приладдя; лампи та освітлювальне обладнання неklasифіковані: +23,6 тис. т (+11,2 %).

напої, спирти та оцет: +40,1 тис. т (+89,2 %).

рослинні плетені матеріали; неklasифікованих рослинна продукція: +81,8 тис. т (+336,9 %).

Скоротилися експортні перевезення в першій черзі таких видів вантажів:

дерева та вироби з дерева: -183,5 тис. т (-6,75 %);

вироби зі заліза та сталі: -25,8 тис. т (-8,6 %)

злаки: -41,9 тис. т (-21,5 %);

маслинні насіння та фрукти; різні зернові, насіння та фрукти; промислові та лікарські рослини; солома та фураж: -35,1 тис. т (-27,8 %);

м'ясо та харчові субпродукти: -48,5 тис. т (-52,47 %).

Країни ЄС є найбільшими торговельними партнерами України. Питома вага цих країн у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України у 2020 році становила 40,7 %. Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг з країнами ЄС у 2020 році зменшився на 9,0 % (на 4,8 млрд дол.) і склав 48,1 млрд дол. Експорт товарів і послуг до ЄС зменшився на 9,4 % (на 2,3 млрд дол.) і становив 21,9 млрд дол. Імпорт товарів і послуг збільшився на 8,7 % (на 2,5 млрд дол.) і склав 26,3 млрд дол. Сальдо торгівлі товарами та послугами з країнами ЄС склалося негативним у сумі 4,4 млрд дол., але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 216,5 млн дол. Зовнішньоторговельний оборот товарів з країнами ЄС у 2020 році зменшився на 8,1 % (на 3,7 млрд дол.) у порівнянні з 2019 роком і склав 42,1 млрд дол.

Імпорт товарів у 2020 році зменшився у порівнянні з 2019 роком на 11,0 % (на 6,7 млрд дол.) і склав 54,1 млрд дол.

Найбільша частка у загальному обсязі імпорту припадає на:

продукцію машинобудування (34,3 %);

продукцію хімічної промисловості (19,9 %);

мінеральні продукти (15,5 %);

продукцію АПК та харчової промисловості (12,0 %);

продукцію металургійного комплексу (5,8 %);

продукцію легкої промисловості (5,5 %).

Відбувся перерозподіл вантажного портфеля: одні замовники значно скоротили обсяги заявок, інші збільшили, що наочно видно з рис. 4.

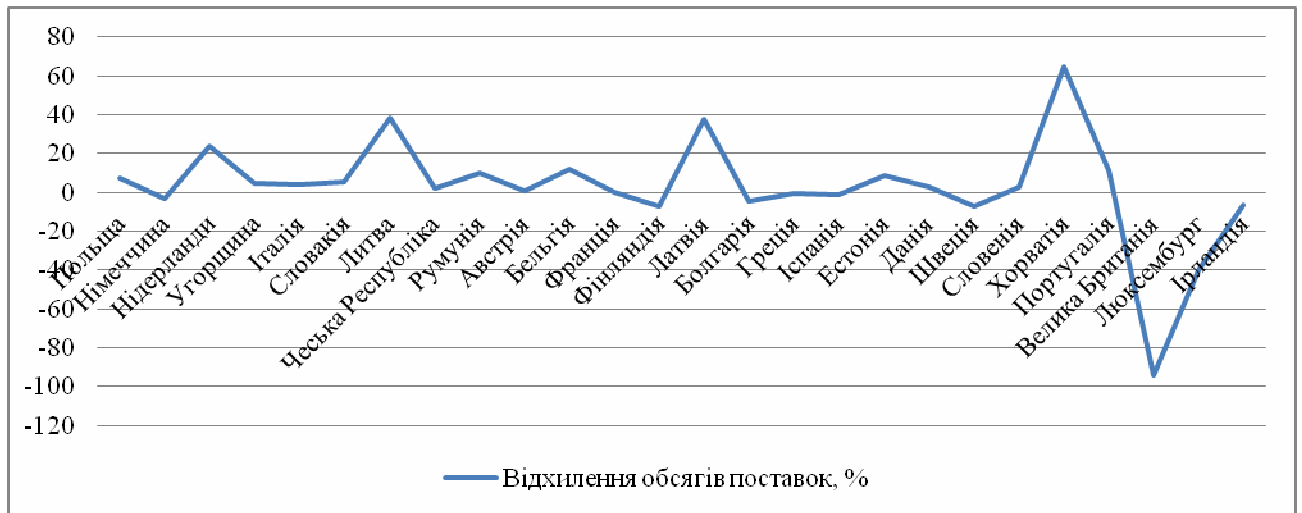

Рис. 4. Основні торговельні партнери України (імпорт товарів) у 2019-2020 рр. [4]

В 2020 році з ЄС до України на автотранспорті перевезено 6 340,2 тис. т. вантажів, що на 5,06 % більше ніж у 2019 році. Приріст імпорту в фізичному вираженні склав 305 тис. т [4].

Найбільше скорочення імпорту автомобільних вантажоперевезень в Україну відбулося в напрямленні Великої Британії –65,7 тис. т (–93, 88 %).

Ринок автомобільних вантажоперевезень на виробництві Німеччина-Україна скоротився з 836, 63 тис. т у 2019 році до 808,38 тис. т в 2020 р. (–3,38 %; –28,25 тис. т) в першу чергу за рахунок зниження поставок автотранспорту, промислових товарів та продуктів харчування. Польща в 2020 році відправила в Україну 2 430 тис. т. вантажів, що на 5 % більше, чим за аналогічний період минулого року (+172,523 тис. т). Польща є найбільшим імпортером в Україну.

Найбільший відсотковий приріст імпортних операцій у 2020 році відбулися за такими країнами як: Литва (38,52 %), Латвія (37,64 %), Хорватія (64,99 %), Нідерланди (23,9 %).

Найбільше всього у фізичному вираженні збільшується розміщення в Україні наступних видів вантажів (рис. 5).

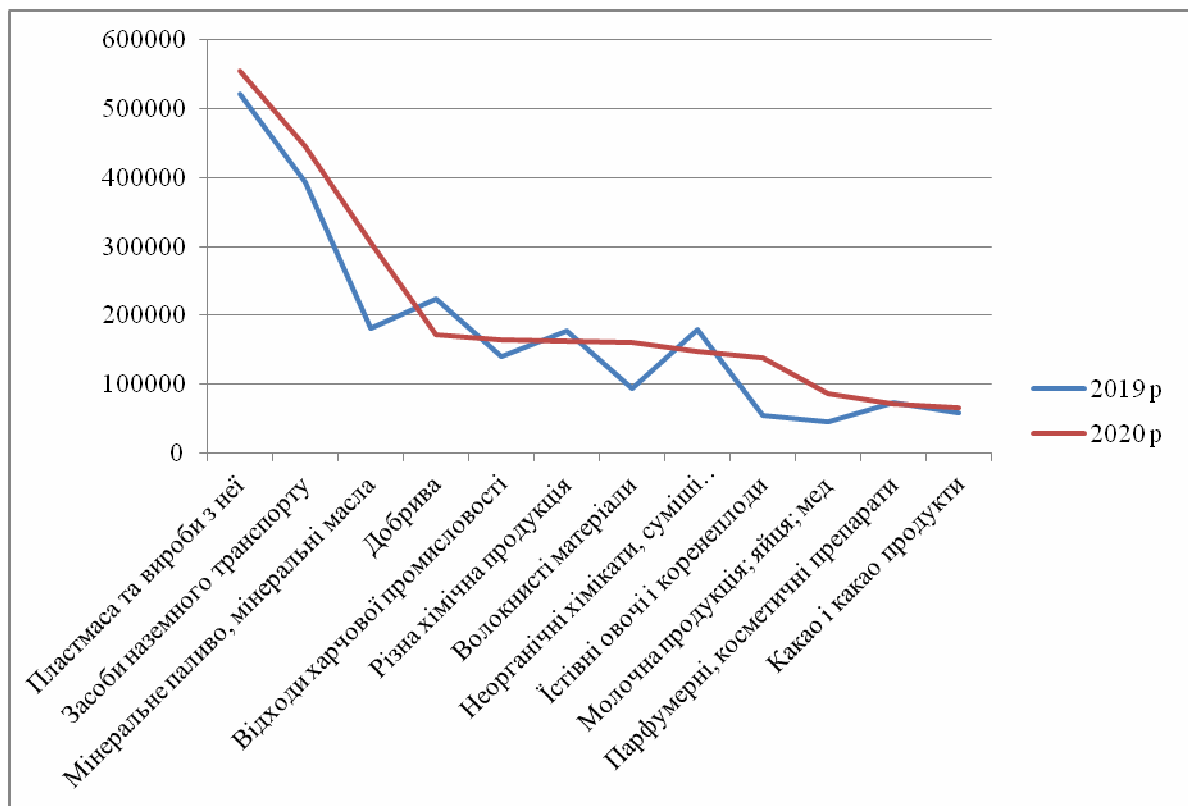

Рис. 5. Імпорт за видами вантажів на автотранспорті з ЄС в Україну за 2019-2020 р., т [4]

Отже, аналіз показав, що:
 мінеральне паливо, мінеральні масла і продукти її перегонки; бітум; мінеральний віск: +124,3 тис. т (+ 68,39 %);
 істівні овочі і коренеплоди: +83,7 тис. т (+ 153,3 %);

засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного, їх частини та приладдя: +52,9 тис. т (+ 13,5 %);

пластмаса та вироби з неї: +33,13 тис. т (+ 6,35 %).

Скоротилися перевезення, в першу чергу, таких видів вантажів:

добрива: –52,05 тис. т (–23,218 %);

інші готові текстильні вироби; б/у одяг і текстильні вироби; ганчір'я: –39,34 тис. т (–40,9 %);
неорганічні хімікати; органічні і неорганічні суміші цінних металів, радіоактивних елементів або ізотопів: –32,5 тис. т (–18,07 %);

м'ясо і харчові субпродукти: –35,4 тис. т (–24,74 %).

Таким чином, аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі товарами та послугами показав, що ЄС залишається одним з основних торговельних партнерів України, питома вага якого у 2020 р. становила 40,7 %.

Найбільші експортні поставки товарів Україна здійснювала до Польщі, Німеччини, Румунії, Угорщини, Італії, та Нідерландів.

Найбільші імпорتنі поставки товарів серед країн ЄС здійснювалися з Польщі, Німеччини, Нідерландів та Угорщини. У 2019-2020 рр. Україна найбільше екпортувала продукцію агропромислового комплексу та харчової промисловості, чорні метали, електричні машини та устаткування, мінеральні продукти та транспортні послуги, з переробки товарів за кордоном, у сфері телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг та ділові послуги. А найвагомійші обсяги імпорту з країн ЄС становили енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, механічні та електричні машини та продукція хімічної промисловості.

Висновки. Найбільшим негативним фактором, що впливає на логістичний ринок залишається пандемія COVID-19, яка посилила кризові тенденції в світі. За останні роки відбувся перерозподіл основних гравців ринку, що не могло не відобразитися на вітчизняних підприємствах, а саме на скороченні обсягів міжнародної торгівлі. Підвищення екологічної безпеки стимулює вітчизняних імпортерів використання більш екологічного рухомого складу («Євро-6»), розробки екологічної упаковки тощо. В цих умовах використання логістичних стратегій стає головною умовою ефективної діяльності підприємств-імпортерів.

Враховуючи програму ЄС щодо «нульових викидів», а саме відмова від бензинового та дизельного автотранспорту призведе до зменшення ринку перевізників України, залишаючи на ньому компанії з найбільш екологічним автотранспортом.

Також можна зазначити, що проблемою вітчизняного транспортно-логістичного ринку є недостатня кількість дозволів (від Європейської Конференції Міністрів Транспорту) на міжнародні перевезення.

Список використаних джерел.

1. Авраменко О. В. Напрями розвитку логістичного менеджменту в Україні. *Бізнес Інформ*. 2017. № 9. С. 262–267.
2. Горошко К. О., Аляб'єва О. М. Світовий досвід розвитку логістичних підприємств. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 3. С. 72–74.
3. Лобовко В. Аналіз ринка логістических услуг Украины. Тренды, сложности и возможности [Электронный ресурс]. – URL: <https://trademaster.ua/articles/312595>.
4. Статистичне управління Європейського союзу (Eurostat). – URL: <http://eurostat.com/services/product/ua-eu-prod.php>.
5. Connecting to Compete 2018: Trade Logistics in the Global Economy / The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. – URL: <http://siteresources.worldbank.org/Resources/lpi-report.pdf> (Date of access: 20.04.2019).

References.

1. Avramenko, E.V. (2017), “The Directions for Development of Logistics Management in Ukraine”, *Business Inform*, vol. 9, pp. 262–267.
2. Horoshko, K.O. and Alyabeva, O.M. (2016), “World experience of development of logistics enterprises”, *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 3, pp. 72–74.
3. Lobovko, V. (2017), “Analysis of the market of logistics services in Ukraine. Trends, Challenges and Opportunities”, available at: <https://trademaster.ua/articles/312595> (Accessed 20 Aug 2021).
4. Statistical management of the European Union (Eurostat) (2021), available at: <http://eurostat.com/services/product/ua-eu-prod.php> (Accessed 20 Aug 2021).
5. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank (2019), “Connecting to Compete 2018: Trade Logistics in the Global Economy”, available at: <http://siteresources.worldbank.org/Resources/lpi-report.pdf> (Accessed 20 Aug 2021).

Стаття надійшла до редакції 26.08.2021 р.